

Minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen) aan hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld), 19 april 1950

Gisteren werd in de Ministerraad het probleem complex Oost-Indonesië besproken. Men vreest, dat de huidige politiek van de Regering der RIS haar zedelijk gezag intern en extern zal schaden. De behandeling, welke ten deel zal vallen aan Azis, zal ook internationaal als symptomatisch worden gezien en beslissend zijn voor het oordeel, dat men zich omtrent de RIS-Regering zal vormen. De wereldopinie bekommert zich weinig in formeel-juridische redeneringen, om verstreken termijnen of niet in acht genomen voorwaarden, maar zal aannemen, dat alleen vertrouwen in de RIS-Regering Azis heeft kunnen doen besluiten om naar Djakarta te gaan. Zou hij nu als hoogverrader worden berecht en gestraft of geëxecuteerd, dan zal men dit van de RIS-Regering bepaald niet genereus vinden, maar eerder vergelijkingen maken met andere processen, die de wereldopinie hebben geschokt.

Daarbij komt dat wanneer de RIS-Regering troepen in Oost-Indonesië doet landen zij wel constitutioneel in haar recht staat, maar dat zij door de wijze waarop onder haar verantwoordelijkheid tegen deelstaten is en wordt opgetreden er alle aanleiding toe heeft gegeven, dat men in deze troepenlandingen een voorspel kon zien tot een aanslag op het voortbestaan van de deelstaat Oost-Indonesië, en zulks hoewel ook het bestaan van dit deelgebied constitutioneel gewaarborgd is. Men kan een constitutie niet eenvoudig met een beroep op de volkswil opzijde schuiven. Trouwens het voortdurend schermen met de volkswil, terwijl in Indonesië, met uitzondering van bepaalde gebieden, zoals Oost-Indonesië, nog geen enkele democratische peiling van de volkswil heeft plaats gehad, wekt gedachtenassociaties met de politiek van voorbijgegangene en bestaande totalitaire regimes. Teleurstellend is in dit verband, dat op dit ogenblik een woordvoerder van het Indonesisch Ministerie van Voorlichting de gerezen moeilijkheden wil wijten aan Nederland. Gij zelf weet, wat door Nederland is gedaan om het dreigend conflict te voorkomen en in ieder geval te beperken. Dat men desniettemin de schuld wil werpen op Nederland, is een blijk van innerlijke zwakheid. Men weet zeer goed dat, wanneer langs constitutionele en democratische weg de deelstaten zelf zouden willen verdwijnen, Nederland hiertegen geen bezwaar zou maken.

Het recht van zelfbeschikking moet echter ook worden geëerbiedigd door de RIS-Regering, omdat dit in casu een eis is van recht en van democratie. In art. 3 van het Uniestatuut hebben beide deelgenoten zich verbonden om hun staatsbestel te baseren op de beginselen der democratie. In art. 2 der Overgangsovereenkomst is wettelijk het zelfbeschikkingsrecht verankerd. Wij hechten eraan, dat deze overeenkomsten worden nageleefd. Wij hebben onze verantwoordelijkheid over Indonesië overgedragen op grondslag van overeenkomsten, die ons zekerheid gaven, dat het nieuwe bestel zou betekenen democratische vrijheid voor alle democratische stromingen in Indonesië. Wij hebben daarom ook de zekerheid verlangd, dat de bevolking in een bepaald gebiedsdeel een autonoom bestaan zou kunnen voeren als onderdeel van de RIS of anderszins, als zij dit langs de weg van een plebisciet zou blijken te begeren. Onder die omstandigheden geloven wij dat de RIS-Regering een juiste politiek zou voeren, wanneer zij zou trachten het conflict ten aanzien van Oost-Indonesië te liquideren door een politiek van verzoening en vergevingsgezindheid en door handhaving van de geldende constitutie en de democratische beginselen met betrekking tot het voortbestaan van de deelstaat Oost-Indonesië. Waarschijnlijk zal dit bij haar meest felle aanhangers op verzet stuiten, maar juist dat geeft aan de RIS-Regering de gelegenheid om haar eigen kracht te tonen en te laten blijken, dat zij zelf de toestand beheerst en zich niet willoos laat voortstuwten door onverantwoordelijke elementen.

In dit verband moge worden opgemerkt, dat de UNCI tot taak heeft toe te zien op de naleving der gesloten overeenkomsten en bovendien een zeer bijzondere taak heeft ten aanzien

van het recht van zelfbeschikking. De uitoefening van deze taak is niet van het initiatief van een der partijen afhankelijk.

Het zou door de Regering op prijs worden gesteld, indien Gij bovengenoemde gedachtengang, die U aan de U bekende omstandigheden kunt aanpassen, ter kennis zou willen brengen van de RIS-Regering en de RIS-Regering daarnaast ervan zou doordringen, dat de Nederlandse Regering niet kan goedvinden, dat zij door het Indonesisch Ministerie van Voorlichting wordt aangevallen. Indien de RIS van mening is, dat zij zich over Nederland te beklagen heeft, behoort dit, voor het in de openbaarheid treedt, eerst langs diplomatieke weg tot uiting te komen. Nederland kan dan antwoorden en ook aan zijn antwoord openbaarheid geven. Voorts zou door U kunnen worden medegedeeld, dat Gij U voorbehoudt de UNCI in kennis te stellen van Uw eerst bedoelde stap, indien deze niet tot resultaten leidt. Ik verzoek U ook te overwegen of het U nuttig voorkomt de inhoud van Uw mondelinge mededeling ook nog schriftelijk ter kennis van Hatta te brengen. Over de tekst kunnen wij dan snel overleg plegen. Voorlopig is het meest dringend, dat een mondeling vertoog wordt gehouden.

In het algemeen ben ik het eens met Cochran, dat het geen aanbeveling verdient te veel te werken met nota's enz. Tot nu toe hebben wij dit ook niet gedaan, en daarom zou juist nu een schriftelijke nota het gewicht van onze stap kunnen beklemtonen.